

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор АДІ ДВНЗ «ДонНТУ»
М.М. Чальцев
12.04.2011 р.

Кафедра «Проектування доріг і штучних споруд»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ВИКОНАННЯ
РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ НА ТЕМУ
«РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ В ПЛАНІ І
ПОЗДОВЖНЬОМУ ПРОФІЛІ»
З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНИЙ КУРС ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМКУ ПІДГОТОВКИ 6.060101
«БУДІВНИЦТВО»)**

8/54-2011-02

Рекомендовано:
Навчально-методична комісія
факультету «Автомобільні до-
роги»
Протокол № 6
від 16 лютого 2011р.

Рекомендовано:
Кафедра
«Проектування доріг і
штучних споруд»
Протокол №13
від 9 лютого 2011р.

УДК 625.72 (07)

Методичні вказівки до практичних занять і виконання розрахунково-графічної роботи на тему «Розрахунок елементів дороги у плані і поздовжньому профілі» з дисципліни «Загальний курс шляхів сполучення» (для студентів напрямку підготовки 6.060101 «Будівництво») [Електронний ресурс] / укладачі: Б.І.Піндус, В.М.Бушева, Г.М.Плужник. Електронні дані – Горлівка: ДВНЗ «ДонНТУ» АДІ, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): 12 см. – Системні вимоги: Pentium; 32 Мб RAM; WINDOWS 98/2000/NT/XP; MS Word 97-2000. – Назва з титульного екрану

У методичних вказівках наведено основні розрахункові залежності, деякі довідкові та нормативні матеріали для розв'язання конкретних задач з курсу, також наведено вихідні дані, теоретичні пояснення і порядок виконання розрахунково-графічної роботи, приклади розрахунку.

Укладачі:

Піндус Б.І., к.т.н., доц.
Плужник Г.М.
Бушева В.М.

Відповідальний за випуск:

Морозова Л.М., к.т.н., доц.

Рецензент:

Герасименко В.Г, к.т.н., доц.
каф. «Будівництво та експлуатація
автомобільних доріг»

© Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Автомобільно-дорожній інститут, 2014.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ПОКАЗНИКИ ПЕРЕВІЗНОГО ПРОЦЕСУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	5
1.1 Теоретичні основи	5
1.2 Контрольні завдання за темою	8
2 РУХ АВТОМОБІЛЯ ПО ДОРОЗІ	10
2.1 Теоретичні основи	10
2.2 Контрольні завдання за темою	15
3 РОЗРАХУНОК КРИВИХ У ПЛАНІ	17
3.1 Теоретичні основи	17
3.2 Контрольні завдання за темою	20
4 РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ В ПОЗДОВЖНЬОМУ ТА ПОПЕРЕЧНОМУ ПРОФІЛЯХ	22
4.1 Теоретичні основи	22
4.2 Контрольні завдання за темою	25
5 ПРОПУСКНА ЗДАТНІСТЬ ДОРОГИ	26
5.1 Теоретичні основи	26
5.2 Контрольні завдання за темою	28
6 РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА НА ТЕМУ: «РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ У ПЛАНІ І ПОЗДОВЖНЬОМУ ПРОФІЛІ»	29
6.1 Розрахунок елементів дороги у плані	29
6.2 Розрахунок елементів дороги у поздовжньому профілі	30
6.3 Приклад розрахунку	31
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
ДОДАТОК А	37
ДОДАТОК Б	38
ДОДАТОК В	39

ВСТУП

Дисципліна «Загальний курс шляхів сполучення» має за мету ознайомити майбутніх інженерів-будівельників з основними елементами автомобільних доріг, теоретичними основами руху автомобіля по прямолінійних та криволінійних ділянках в плані та поздовжньому профілі, з методикою розрахунків основних елементів плану та поздовжнього профілю, з режимами руху автомобілів та пропускною здатністю дороги.

Під час вивчення курсу та виконання розрахунково-графічної роботи вирішуються окремі питання розрахунку основних показників перевізного процесу, елементів плану та поздовжнього профілю, взаємодії автомобіля та дороги.

1 ПОКАЗНИКИ ПЕРЕВІЗНОГО ПРОЦЕСУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

1.1 Теоретичні основи

Для вимірювання перевізної роботи автомобільного транспорту використовують ряд показників, основними з яких являються: об'єм перевезень (вантажонапруженість) та інтенсивність руху автомобілів. За цими показниками визначають категорію дороги. Вантажонапруженість перегону і інтенсивність руху пов'язані між собою залежністю

$$Q_{\hat{a}} = N_{\hat{a}} \cdot q_{\tilde{n}\delta} \cdot \gamma \cdot \beta \cdot \dot{O}_{\delta\hat{a}}, \quad (1.1)$$

де $Q_{\hat{a}}$ – вантажонапруженість перегону, нетто т за рік;

$N_{\hat{a}}$ – середньодобова інтенсивність вантажних автомобілів, авт/доб;

q_{cp} – середня вантажопідйомність автомобілів, т;

γ – коефіцієнт використання вантажопідйомності автомобілів, 0,8-0,9;

β – коефіцієнт використання пробігу автомобілів, 0,55-0,60;

$T_{роб}$ – розрахункове число днів роботи автомобільного транспорту на протязі року, 256 днів.

Середня вантажопідйомність автомобілів визначається з урахуванням складу потоку транспортних засобів за формулою

$$q_{\tilde{n}\delta} = q_1 \cdot \alpha_1 + q_2 \cdot \alpha_2 + \dots + q_n \cdot \alpha_n, \quad (1.2)$$

або

$$q_{c\delta} = \frac{q_1 \cdot p_1 + q_2 \cdot p_2 + \dots + q_n \cdot p_n}{100}, \quad (1.3)$$

де $q_1, q_2, \dots, q_n$ – номінальна вантажопідйомність різних марок вантажних автомобілів, які входять до складу загального потоку руху, кН (табл.1.1);

$\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ – питома вага кожного з типів автомобілів, які входять до складу потоку, в долях одиниці;

$p_1, p_2, \dots, p_n$ – процентний склад кожного з типів автомобілів у складі загального потоку руху, % (табл.1.2).

Інтенсивність вантажного руху автомобілів, які виконують основний об'єм перевезень, визначають за формулою (1.4)

$$N_{\hat{a}} = \frac{Q_{\hat{a}}}{q_{\tilde{n}\delta} \cdot \gamma \cdot \beta \cdot \dot{O}_{\delta\hat{a}}}. \quad (1.4)$$

Таблиця 1.1 – Вантажопідйомність автомобілів

Марка автомобіля	Вантажопідйомність		Марка автомобіля	Вантажопідйомність	
	кН	т		кН	т
УАЗ-451	10	1,0	ЗИЛ-130	60	6,0
ГАЗ-2752 “Соболь”	10	1,0	ЗИЛ-133 ГЯ	80	8,0
ГАЗ-2705 “Газель”	13,5	1,35	КамАЗ-4326	80	8,0
FIAT Ducato FT 1502-5D	15	1,8	МАЗ-53362	100	10,0
Volkswagen-LT 312, 5D	18	1,8	МАЗ-555102-2120	100	10,0
IVECO Daily 50C13V	15	1,5	КамАЗ-53212	100	10,0
ГАЗ-3307	15	1,5	КамАЗ-55111	100	10,0
Mersedes-BENZ-Vario	15	1,5	КамАЗ-5320	100	10,0
FORD “Transit” FT 1502-5D	25	2,5	МАЗ-630300-2121	127	12,7
ЗИЛ-5301 “Бичок”	30	3,0	КрАЗ-6510	130	13,0
ЗИЛ-433360	60	6,0	БелАЗ-548А	400	40,0

Таблиця 1.2 – Склад руху

Марка автомобіля	Кількість автомобілів, %											
	Варіант											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
УАЗ-451	10	-	5	-	-	3	5	3	2	-	4	6
ГАЗ-2752 “Соболь”	4	5	6	10	15	10	5	5	10	5	6	4

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ГАЗ-2705 “Газель”	-	-	-	10	-	2	5	2	-	3	10	2
FIAT Ducato FT 1502-5D	5	-	-	10	-	2	5	2	-	3	5	8
Volkswagen-LT 312, 5D	-	-	5	15	15	10	20	15	20	25	5	5
IVECO Daily 50C13V	1	5	-	-	5	2	-	3	3	-	5	6
ГАЗ-3307	10	-	5	3	-	3	-	2	-	-	5	-
Mersedes-BENZ-Vario	10	5	-	2	5	2	5	3	5	5	10	-
FORD “Transit” FT 1502-5D	15	10	4	5	10	5	10	5	5	5	10	-
ЗИЛ-5301 “Бичок”	5	-	20	15	5	5	5	10	5	5	2	9
ЗИЛ-433360	2	10	5	-	5	-	-	2	-	-	2	10
ЗИЛ-130	4	10	30	20	15	15	20	10	15	15	2	25
ЗИЛ-133 ГЯ	-	15	10	5	15	10	5	20	20	15	2	5
КамАЗ-4326	-	20	-	3	-	10	-	5	-	-	2	1
МАЗ-53362	2	3	3	-	3	3	3	5	3	2	10	2
МАЗ-555102-2120	2	5	2	-	2	2	2	2	2	2	5	1
КамАЗ-53212	-	2	-	1	2	2	-	2	-	2	5	-
КамАЗ-55111	-	5	-	-	2	-	3	-	-	10	-	1
КамАЗ-5320	-	-	5	-	-	2	-	2	-	2	5	3
МАЗ-630300-2121	2	-	-	-	-	1	-	-	2	1	3	2
КрАЗ-6510	-	5	-	1	-	1	1	1	8	-	2	-
БелАЗ-548А	-	5	-	-	1	10	11	1	-	-	-	10

Перспективна інтенсивність руху визначається двома методами:

а) за лінійною залежністю

$$N_t = N_0 \cdot (1 + b \cdot t), \quad (1.5)$$

де N_t – інтенсивність руху в розрахунковий рік через t років, авт/доб;
 N_0 – початкова інтенсивність руху, авт/доб;
 b – річний приріст інтенсивності руху в долях одиниці від початкової.
 б) за складними процентами

$$N_t = N_0 \cdot (1 + b)^t, \quad (1.6)$$

де b – приріст інтенсивності руху в долях одиниці від інтенсивності в попередньому році.

1.2 Контрольні завдання за темою

У цьому розділі наводяться контрольні завдання за варіантами для закріплення знань студентів по викладеній темі.

Завдання 1. Визначити середню вантажопідйомність автомобілів у складі транспортного потоку, наведеного у табл.1.2.

Завдання 2. Визначити об'єм вантажних перевезень з інтенсивністю руху вантажних автомобілів, наведеною у табл.1.3. Склад руху прийняти з попереднього завдання.

Таблиця 1.3 – Інтенсивність руху вантажних автомобілів

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Інтенсивність руху, авт./доб.	200	500	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000

Завдання 3. Визначити інтенсивність вантажного руху з річним об'ємом перевезень, наведеним у табл. 1.4. Необхідні дані прийняти з попередніх завдань.

Таблиця 1.4 – Об'єм перевезень

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Об'єм перевезень, тис. т	150	300	500	750	1000	1250	1500	2000	5000	800

Завдання 4. Визначити перспективну інтенсивність руху з лінійним законом її збільшення і річним приростом інтенсивності, наведеним у табл.1.5. Інтенсивність у початковому році прийняти з табл.1.3. Розрахунковий рік

прийняти $t=5, 10, 15, 20$ років.

Таблиця 1.5 – Річний приріст інтенсивності руху

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Приріст інтенсивності $b, \%$	10	9	8	7	6	4	5	3	2	5

Завдання 1.5. Визначити перспективну інтенсивність руху з ростом її за складними процентами. Необхідні дані прийняти з попередніх завдань.

Завдання 1.6. Визначити інтенсивність руху на 5, 10, 15 рік по відомій інтенсивності через 20 років і закону її росту. Вихідні дані прийняти з табл.1.6 і попередніх завдань.

Таблиця 1.6 – Перспективна інтенсивність руху

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Інтенс. руху, N_{20} , авт/доб	3000	2500	2000	1000	1500	4000	5000	6000	7000	1200

2 РУХ АВТОМОБІЛЯ ПО ДОРОЗІ

2.1 Теоретичні основи

Рух автомобіля по дорозі відбувається в результаті впливу на нього тягового зусилля, яке виробляється двигуном. Величина тягового зусилля визначається за формулою

$$P_p = 9,55 \frac{N_e \cdot i_k \cdot i_o}{n_e \cdot r_k} \cdot \eta, \quad (2.1)$$

де P_p – тягове зусилля, Н;

N_e – потужність двигуна автомобіля, Вт, визначається за графіком (рис. 2.1) в залежності від частоти обертання колінчастого вала;

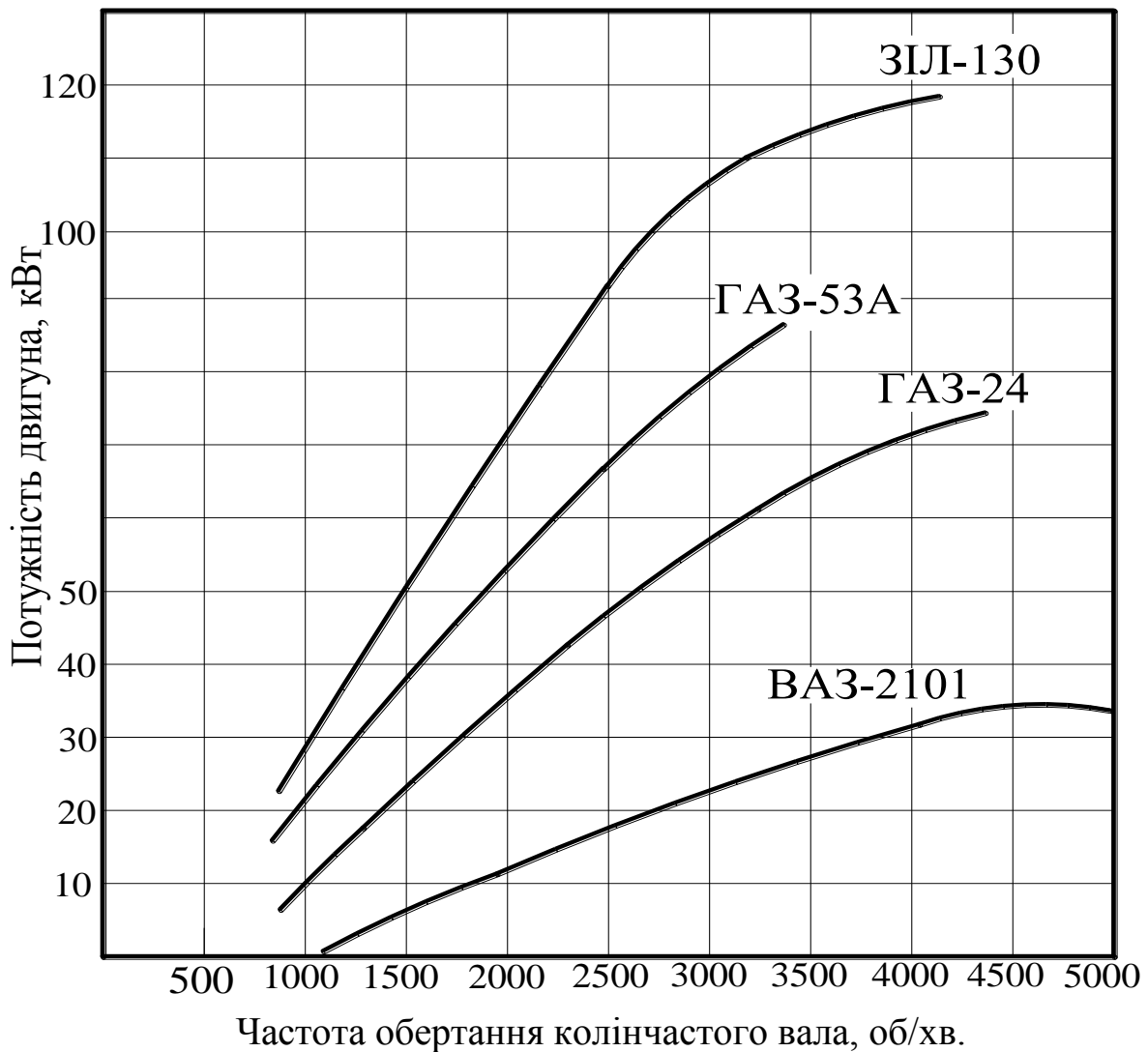

Рисунок 2.1 – Зовнішні швидкісні характеристики двигунів деяких автомобілів

i_k – передаточне число коробки передач;

i_o – передаточне число головної передачі;

n_e – частота обертання колінчастого вала, об/хв;

r_k – радіус кочення ведучих коліс, м;

η – механічний коефіцієнт корисної дії трансмісії автомобіля, $\eta = 0,90$ – для вантажних автомобілів; $\eta = 0,92$ – для легкових автомобілів.

Кожній частоті обертання колінчастого вала відповідає строго визначена швидкість руху автомобіля, яка визначається за формулою

$$V = 0,377 \cdot \frac{r_k \cdot n_e}{10^3 \cdot 60} \quad (2.2)$$

Тоді частота обертання колінчастого вала

$$i_e = \frac{V \cdot i_o \cdot i_k}{0,377 \cdot r_k}, \quad (2.3)$$

де V – швидкість руху автомобіля, км/год;

i_o – передаточне число головної передачі;

i_k – передаточне число коробки передач;

r_k – радіус кочення ведучих коліс, м.

Радіус кочення ведучих коліс визначається за формулою:

$$r_k = \lambda \cdot r_o, \quad (2.4)$$

де λ – коефіцієнт деформації шини, для вантажних автомобілів $\lambda = 0,95$, для легкових – $\lambda = 0,93$;

r_o – радіус ведучих коліс, м (табл. 2.1).

Сила тяги, яку розвиває двигун на ведучих колесах автомобіля, витрачається на подолання сил опору руху: опір коченню (тертя коченню) P_f , опір руху на підйом P_i , опір повітря P_w , інерційні сили самого автомобіля та обертових мас під час нерівномірного руху P_j .

Сила опору коченню прямо пропорційна вазі автомобіля і визначається за формулою

$$P_f = G_{авт} \cdot f, \quad (2.5)$$

де $G_{авт}$ – вага автомобіля (табл.2.1), Н (т);

f – коефіцієнт опору коченню, залежить від типу покриття (табл.2.2).

Зі швидкістю руху більше 60 км/год коефіцієнт опору коченню визначається за залежністю

$$f_v = f_o \cdot (1 + 4,5 \cdot 10^{-5} \cdot V^2), \quad (2.6)$$

де f_o – коефіцієнт опору коченню зі швидкістю до 60 км/год.

Таблиця 2.1 – Технічні характеристики автомобілів

Характеристика	Одиниці виміру	ГАЗ-24	ВАЗ-2101	ЗИЛ-130	ГАЗ-53А
1	2	3	4	5	6
Вага з повним вантажем і пасажирями	кН	18,25	13,55	95,25	74,00
Зчіпна вага автомобіля	кН	9,40	7,40	61,50	55,90
Габарити:					
- довжина	мм	4735	4073	6675	6395
- ширина	мм	1800	1611	2500	2380
- висота	мм	1490	1440	2335	2220
Ширина колії:					
- передньої	мм	1470	1349	1800	1630
- задньої	мм	1450	1305	1790	1690
Радіус ведучих коліс	мм	355	330	508	508
Площа лобової поверхні	м ²	2,0	1,75	4,10	3,70
Коефіцієнт опору повітря	Н с ² /м ⁴	0,21	0,25	0,70	0,70
Коефіцієнт корисної дії трансмісії		0,92	0,90	0,85	0,90
Передаточне число головної передачі		4,10	4,30	6,32	6,83
Передаточне число коробки передач:					
- 1		3,50	3,75	7,44	6,56
- 2		2,26	2,30	4,10	309
- 3		1,45	1,49	2,29	1,71
- 4		1,00	1,00	1,47	1,00
- 5		-	-	1,00	-

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6
Межа можливого змінювання швидкості (мінімум/максимум)	км/год				
- 1		0/42	0/38	0/12	0/12
- 2		13/65	11/60	7/22	8/26
- 3		20/100	16/95	12/38	15/47
- 4		30/145	24/140	20/60	25/85
- 5		-	-	28/90	-

Таблиця 2.2 – Коефіцієнт опору коченню

Тип покриття	Коефіцієнт опору коченню
Цементобетон і асфальтобетон	0,01 – 0,02
Щебінь і гравій, оброблені органічним в'язучим	0,02 – 0,025
Щебінь і гравій, не оброблені органічним в'язучим	0,03 – 0,04
Булижна мостова	0,04 – 0,05
Ґрунтова дорога, рівна, суха і щільна	0,03 – 0,06

Опір руху на підйом P_i визначається за формулою

$$P_z = G_{\text{ааа}} \cdot i^3, \quad (2.7)$$

де i – поздовжній похил в десятинній дробі.

Сила опору повітря руху визначається за формулою аеродинаміки

$$P_{\omega} = \frac{k_{\omega} \cdot \omega \cdot V^2}{13}, \quad (2.8)$$

де k_{ω} – коефіцієнт опору повітря (табл.2.1), н см²/м⁴;

ω – площа лобової поверхні автомобіля (табл.2.1), м²;

V – швидкість руху автомобіля, км/год.

Сила опору інерції визначається за залежністю

$$P_j = \frac{G_{\text{ааа}}}{g} \cdot \frac{dV}{dt} = G_{\text{ааа}} \cdot j, \quad (2.9)$$

де $\frac{dV}{dt}$ – прискорення автомобіля, м/с²;

$j = \frac{1}{g} \cdot \frac{dV}{dt}$ – відносне прискорення.

Динамічні якості автомобіля характеризуються динамічним фактором D – різницею між повною силою тяги на ведучі колеса і опором повітряного середовища, віднесеної до одиниці ваги автомобіля, визначається за формулою

$$D = \frac{P_p - P_w}{G_{\text{авт}}}, \quad (2.10)$$

де P_p – сила тяги автомобіля, н;

P_w – сила опору повітряного середовища руху автомобіля, н;

$G_{\text{авт}}$ – вага автомобіля, н.

Динамічний фактор характеризує запас тягового зусилля на одиницю ваги автомобіля, який рухається зі швидкістю V , який може бути витрачений на подолання дорожніх опорів і на прискорення автомобіля, таким чином

$$D = f \pm j. \quad (2.11)$$

Динамічний фактор по тяговому зусиллю не повинен перевищувати динамічний фактор по зчепленню

$$D < D_{\zeta}. \quad (2.12)$$

Динамічний фактор по зчепленню визначається за формулою

$$D_{\zeta} = \varphi \cdot \frac{G_{\zeta}}{G_{\text{авт}}} - \frac{P_w}{G_{\text{авт}}}, \quad (2.13)$$

де φ – коефіцієнт зчеплення коліс автомобіля з покриттям, залежить від стану покриття (табл. 2.3);

G_{ζ} – зчіпна вага автомобіля (табл. 2.1), кН.

За відомим динамічним фактором (2.10) можна визначити максимальний поздовжній похил, який подолає автомобіль у випадку рівномірного руху. У цьому випадку $j = 0$ і за формулою (2.14) максимальний поздовжній похил

$$i_{\text{max}} = D - f. \quad (2.14)$$

Важливою характеристикою безпеки руху автомобіля є довжина ділянки шляху, на якому водій зупинить автомобіль, який рухається з розрахунковою швидкістю – шлях гальмування.

Таблиця 2.3 – Коефіцієнт зчеплення

Стан покриття	Коефіцієнт зчеплення
Сухе шорстке	0,7 і більше
Сухе гладке	0,6
Вологе	0,5
Мокре	0,4 – 0,3
Брудне	0,3 – 0,2
Зледеніле	0,1 – 0,05

Розрахунковий шлях гальмування визначається за формулою

$$S_{\text{гальм}} = \frac{V}{3,6} + \frac{k_e \cdot V^2}{254(\varphi \pm z + f)} + l_{\text{з.б.}}, \quad (2.15)$$

де V – швидкість руху, км/год;

k_e – коефіцієнт ефективності гальм, приймаємо для легкових автомобілів – 1,2; для вантажних – 1,3 – 1,4;

$l_{\text{з.б.}}$ – зазор безпеки між автомобілями, що зупинилися, приймається 5м.

2.2 Контрольні завдання за темою

Завдання 2.1 Визначити частоту обертання колінчастого вала двигуна автомобіля ГАЗ-53А у разі руху зі швидкістю 10, 20, 30, 40,50, 60, 70, 80км/год.

Завдання 2.2 Визначити частоту обертання колінчастого вала двигуна автомобіля ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 20, 40, 60, 70, 80, 100, 120, 140 км/год.

Завдання 2.3 Визначити потужність двигуна автомобіля ГАЗ-53А, ГАЗ-24 і ЗИЛ-130 у разі руху зі швидкістю 20, 40, 60, 80км/год.

Завдання 2.4 Визначити тягове зусилля автомобіля ЗИЛ-130 у разі руху зі швидкістю 20, 30,40,50, 60, 70, 80, 90 км/год на відповідній передачі.

Завдання 2.5 Визначити тягове зусилля автомобіля ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 60, 80, 100, 120, 140 км/год на відповідній передачі.

Завдання 2.6 Визначити силу опору коченню автомобілів ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 40, 60, 80, 100, 120, 140 км/год на дорогах з різним типом покриття (табл.2.2).

Завдання 2.7 Визначити силу опору повітря автомобілів ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 60, 80, 100, 120, 140 км/год.

Завдання 2.8 Визначити силу опору руху на підйом автомобілів ГАЗ-24, ВАЗ-2101, ЗИЛ-130, ГАЗ-53А з уклоном на підйом 0,020, 0,030, 0,040, 0,060.

Завдання 2.9 Визначити силу опору інерції у разі руху автомобілів ГАЗ-24 і ЗИЛ-130 рівноприскорено з прискоренням 0,25; 0,50; 0,75; 1,00м/с².

Завдання 2.10 Визначити динамічний фактор автомобілів ГАЗ-53А і ЗИЛ-130 у разі руху зі швидкістю 20, 40, 60, 80км/год.

Завдання 2.11 Визначити динамічний фактор автомобілів ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 60, 80, 100, 120, 140км/год.

Завдання 2.12 Визначити динамічний фактор по зчепленню з різним станом покриття (табл.2.3) для умов завдання 2.10 і 2.11.

Завдання 2.13 Визначити максимальний поздовжній похил, який долають автомобілі ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 60, 80, 100, 120, 140км/год на дорозі з різним типом покриття.

Завдання 2.14 Визначити максимальний поздовжній похил, який долають автомобілі ГАЗ-53А і ЗИЛ-130 у разі руху зі швидкістю 20, 40, 60, 80км/год на дорозі з різним типом покриття.

Завдання 2.15 Визначити розрахунковий шлях гальмування легкових автомобілів ГАЗ-24 і ВАЗ-2101 у разі руху зі швидкістю 60, 80, 100, 120, 140км/год на горизонтальній ділянці; на підйом з похилом 0,010, 0,020, 0,030, 0,040, 0,050; на спуск з похилом -0,010, -0,020, -0,030, -0,040, -0,050 по сухому жорсткому асфальтобетонному покриттю, по сухому гладкому асфальтобетонному покриттю.

Завдання 2.16 Визначити розрахунковий шлях гальмування вантажних автомобілів ГАЗ-53А і ЗИЛ-130 у разі руху зі швидкістю 20, 40, 60, 80км/год на горизонтальній ділянці; на підйом з похилом 0,010, 0,020, 0,030, 0,040, 0,050; на спуск з похилом -0,010, -0,020, -0,030, -0,040, -0,050 по сухому гладкому асфальтобетонному покриттю і буличній мостовій.

3 РОЗРАХУНОК КРИВИХ У ПЛАНІ

3.1 Теоретичні основи

Основними елементами кривих у плані являються: радіус кривої (R), тангенс (Т), крива (К), бісектриса (Б) (рис.3.1) і домір (Д).

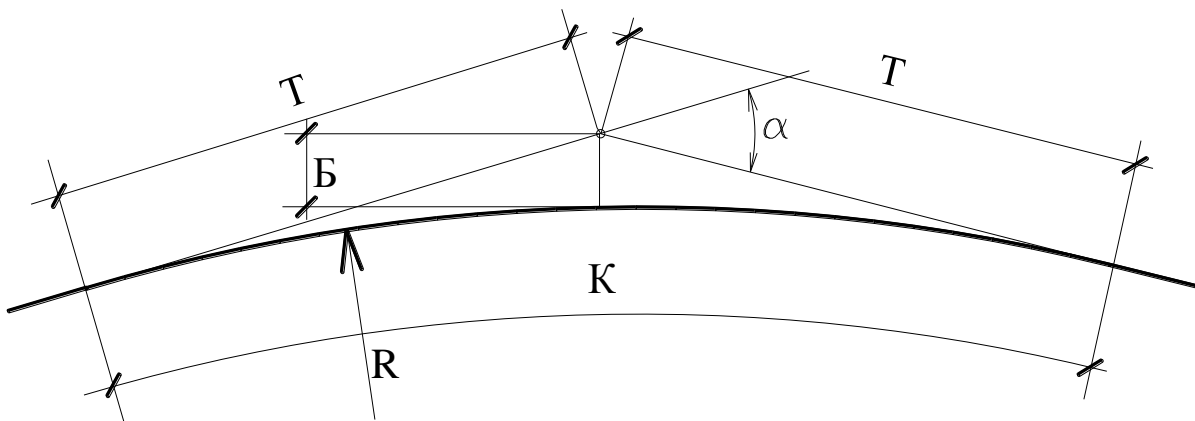

Рисунок 3.1 – Елементи кривих у плані

Мінімальний радіус кривої у плані визначається за формулою

$$R = \frac{V^2}{127(\mu \pm i_a)}, \quad (3.1)$$

де V – розрахункова швидкість руху по дорозі, км/год;

μ – коефіцієнт поперечної сили, приймається:

0,65 – за умови стійкості проти перекидання;

0,36 – за умови стійкості проти заносу;

0,15 – за умови зручності поїздки для пасажирів;

0,10 – за умови економічності експлуатації автомобіля;

i_g – похил віражу, приймається 0,030 – 0,060.

Величина радіуса визначається також за умови видимості у нічний час за формулою

$$R = \frac{30 \cdot S}{\alpha}, \quad (3.2)$$

де α – кут розсіювання світла фар, приймається рівним 2° ;

S – відстань видимості, що дорівнює розрахунковому шляху гальмування і визначається за формулою (2.11).

Значення характерних елементів закруглення в плані визначаються за формулами:

$$\dot{O} = R \cdot \operatorname{tg} \frac{\alpha}{2}, \quad (3.3)$$

$$K = \frac{\pi \cdot R \cdot \alpha^\circ}{180}, \quad (3.4)$$

$$A = R \cdot \left(\frac{1}{\tilde{n} \operatorname{os} \frac{\alpha}{2}} - 1 \right), \quad (3.5)$$

$$D = R \left(2 \cdot \operatorname{tg} \frac{\alpha}{2} - \alpha \right), \quad (3.6)$$

або

$$D = 2T - K. \quad (3.7)$$

У формулі (3.6) α – в радіанах (1 радіан = 57,2958°).

При радіусах кривих у плані 2000 і передбачають улаштування перехідних кривих, довжина яких залежить від величини радіуса кривої у плані (табл.3.1) або визначається за формулою

$$L = \frac{V^2}{47R \cdot j}, \quad (3.8)$$

де V – розрахункова швидкість руху автомобіля, км/год;

j – швидкість зростання відцентрового прискорення, приймається $j = 0,5 - 0,7 \text{ м/с}^3$.

З двох значень приймається більше.

Таблиця 3.1 – Довжина перехідних кривих

Радіус кругової кривої, м	100	150	200	250	300	400	500	600- 1000	1100- 2000
Довжина перехідної кривої, м	50	60	70	80	90	100	110	120	100

В якості перехідної кривої приймається клотоїда, рівняння якої можна записати в загальному вигляді

$$r = \frac{\tilde{n}}{l}, \quad (3.9)$$

і в прямокутній системі координат

$$x = l - \frac{l^5}{40C^2}, \quad (3.10)$$

$$y = \frac{l^3}{6C} - \frac{l^7}{336C^3}, \quad (3.11)$$

де C – параметр клотоїди, м ($C = RL$);

x, y – координати точки перехідної кривої, яка знаходиться на відстані l від її початку, м.

Перехідна крива по клотоїді має особливість – кут β (в радіанах), утворений дотичними до початкової точки кривої і точки її сполучення з коловою кривою, визначається за формулою

$$\beta = \frac{L}{2R}, \quad (3.12)$$

Введення перехідної кривої викликає зсув основної кругової кривої усередину кута (рис.3.2) на величину зсуву, яка визначається за формулою

$$\delta = y_k - R(1 - \cos\beta), \quad (3.13)$$

де y_k – ордината кінця перехідної кривої, визначається за формулою (3.11), м.

Перехідна крива на місцевості розміщується частково за рахунок зменшення довжини кругової кривої і прямої на величину додаткового тангенсу, який визначається за формулою

$$t = x_k - R \sin\beta, \quad (3.14)$$

де x_k – абсциса кінця перехідної кривої, визначається за формулою (3.10), м.

Елементи повного закруглення з перехідною кривою визначаються за формулами:

$$T_\zeta = \dot{O} + t, \quad (3.15)$$

$$K_\zeta = \frac{\pi \cdot R \cdot (\alpha - 2\beta)^0}{180^0} + 2L, \quad (3.16)$$

$$\acute{A}_\zeta = \acute{A} + \delta, \quad (3.17)$$

$$\ddot{A}_\zeta = 2 \cdot \dot{O}_\zeta - \hat{E}_\zeta. \quad (3.18)$$

Улаштування перехідної кривої можливе, якщо виконується умова $2\beta \leq \alpha$.

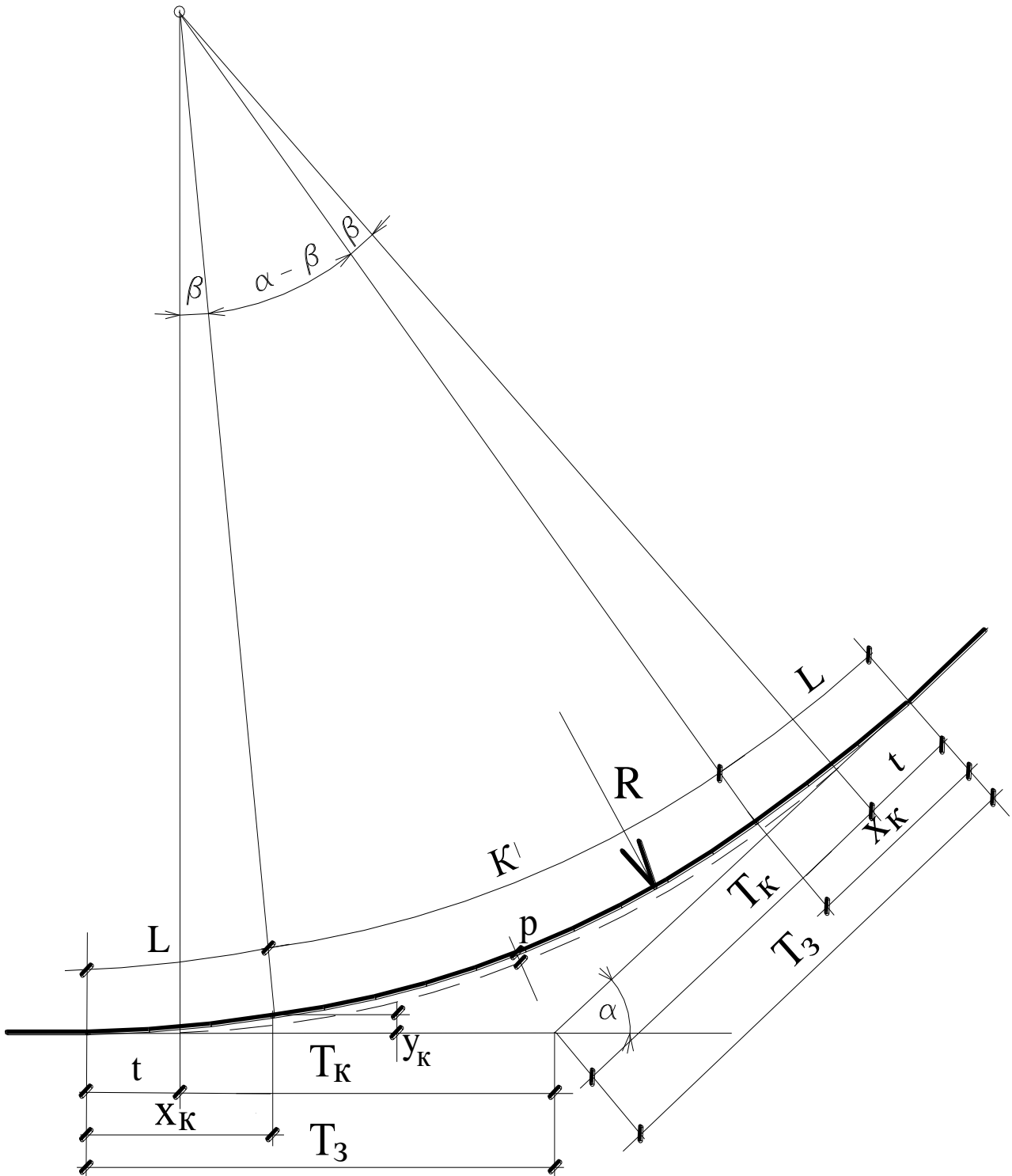

Рисунок 3.2 – Схема закруглення з перехідною кривою

3.2 Контрольні завдання за темою

Завдання 3.1 Визначити мінімальну величину радіуса заокруглення у випадку руху з розрахунковою швидкістю 80, 100, 120, 150 км/год з похилом віражу 0,035, 0,040, 0,060 за умови стійкості проти перекидання; за умови

«Загальний курс шляхів сполучення»

стійкості проти заносу; за умови забезпечення зручності поїздки для пасажирів; за умови економічності експлуатації автомобіля. Провести аналіз отриманих розв'язків.

Завдання 3.2 Визначити максимальну величину радіуса закруглення за умови видимості у нічний час. Відстань видимості прийняти 80, 100, 120, 140, 180, 200, 250м.

Завдання 3.3 Визначити значення елементів закруглення в плані з постійним кутом повороту і різними радіусами закруглення: 500, 800, 1000, 1200, 1500, 1800, 2000м.

Завдання 3.4 Визначити значення елементів закруглення в плані з радіусом 1000м і різними кутами повороту 10° , 20° , 30° , 40° , 50° , 60° .

Завдання 3.5 Визначити мінімальну довжину перехідної кривої з розрахунковою швидкістю руху 100км/год і радіусами закруглення 250, 500, 800, 1500, 2000м.

Завдання 3.6 Визначити мінімальну довжину перехідної кривої з радіусом закруглення 1000м і розрахунковою швидкістю руху 90,100, 120, 150 км/год.

Завдання 3.7 Визначити координати точок перехідної кривої, розташованих на відстанях, кратних 20м від її початку зі значеннями радіуса 400, 600, 800, 1000, 1500м і довжиною перехідної кривої 100, 120, 120, 120, 100м.

Завдання 3.8 Визначити величину зсуву, додаткового тангенсу, кута клотоїди і координат її кінцевої точки з радіусом 250, 500, 1000, 1500, 2000м і довжині перехідної кривої 80, 110, 120, 100, 100м.

4 РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ В ПОЗДОВЖНЬОМУ ТА ПОПЕРЕЧНОМУ ПРОФІЛЯХ

4.1 Теоретичні основи

Мінімальний радіус опуклої вертикальної кривої визначається за умови видимості поверхні проїзної частини і можливості зупинки автомобіля перед перешкодою

$$R_i = \frac{S^2}{2h_1}, \quad (4.1)$$

де S – відстань видимості поверхні дороги, м;

h_1 – висота очей водія над поверхнею дороги, м, приймається 1,2 м.

Радіус увігнутої кривої визначають виходячи із значення відцентрової сили, допустимої за умови самопочуття пасажирів і перевантаження ресор

$$R_{\phi\hat{a}} = \frac{V^2}{6,5}. \quad (4.2)$$

Отриманий радіус перевіряють за умови видимості поверхні дороги у нічний час за формулою

$$R_{\phi\hat{a}} = \frac{S^2}{2(h_{\phi} + S \cdot \operatorname{tg}\beta)}, \quad (4.3)$$

де h_{ϕ} – висота центра фари над поверхнею проїзної частини, приймається 0,75 м;

β – кут розсіювання світла фар, приймається 2° .

Елементи вертикальної кривої (радіус, відстань від вершини кривої до будь-якої точки на ній, перевищення вершини кривої над точкою, похил у даній точці) пов'язані між собою залежностями:

$$i_A = \frac{l_A}{R}, \quad l_A = i_A \cdot R, \quad (4.4)$$

$$l = R \cdot (i_A - i_B), \quad (4.5)$$

$$h_C = \frac{l_C^2}{2R} = \frac{R \cdot i_C^2}{2}, \quad (4.6)$$

$$\Delta h = h_C - h_A = \frac{1}{2R} \cdot (l_C^2 - l_A^2), \quad (4.7)$$

де i_A, i_B, i_C – уклони в точках А, В, С;

l_A – відстань від вершини кривої (точки з нульовим похилом) до точки А, м;

l – відстань між точками А і В, м;

h_C – перевищення вершини над точкою С, м;

Δh – перевищення точки С над точкою А, м.

На рис.4.1 наведено елементи вертикальної кривої.

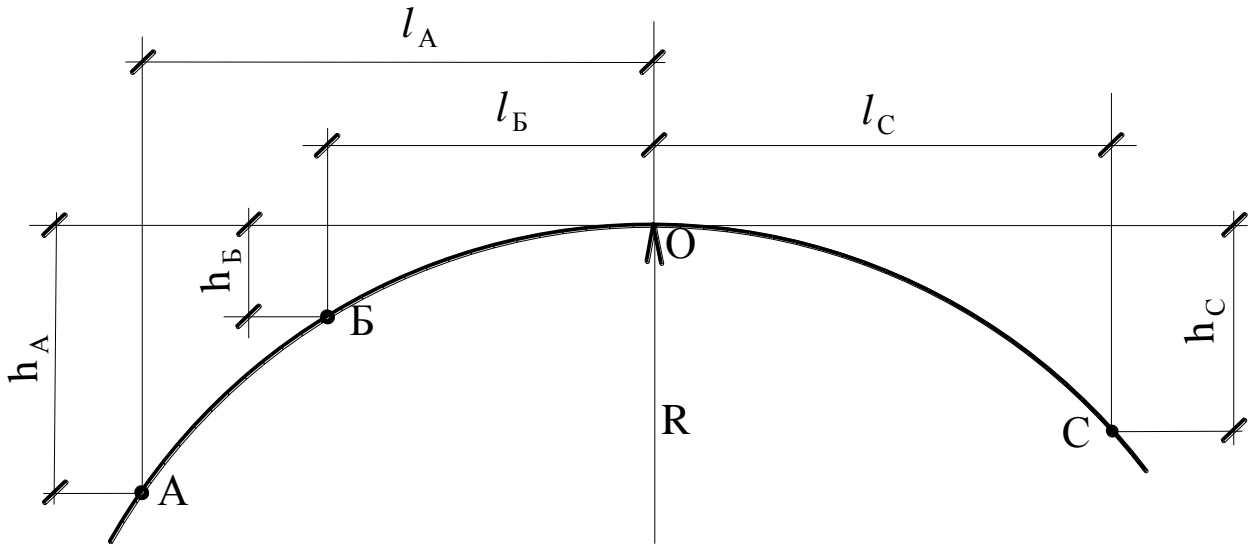

Рисунок 4.1 – Схема до визначення елементів вертикальної кривої

Відмітка точки вертикальної кривої визначається через відмітку вершини кривої та її перевищення над точкою:

а) для опуклої кривої

$$H_A = H_O - h_A, \quad (4.8)$$

б) для увігнутої кривої

$$H_A = H_O + h_A. \quad (4.9)$$

Якщо вертикальна крива вписується в переломи проектної лінії з відомими похилами i_1 і i_2 (рис.4.2), елементи вертикальної кривої визначаються за формулами:

$$K = R \cdot |i_1 - i_2|, \quad (4.10)$$

$$T = \frac{K}{2}, \quad (4.11)$$

$$A = \frac{T^2}{2R}, \quad (4.12)$$

де K – крива, м;

T – тангенс, м;

B – бісектриса, м;

i_1 і i_2 – похили зі своїми знаками.

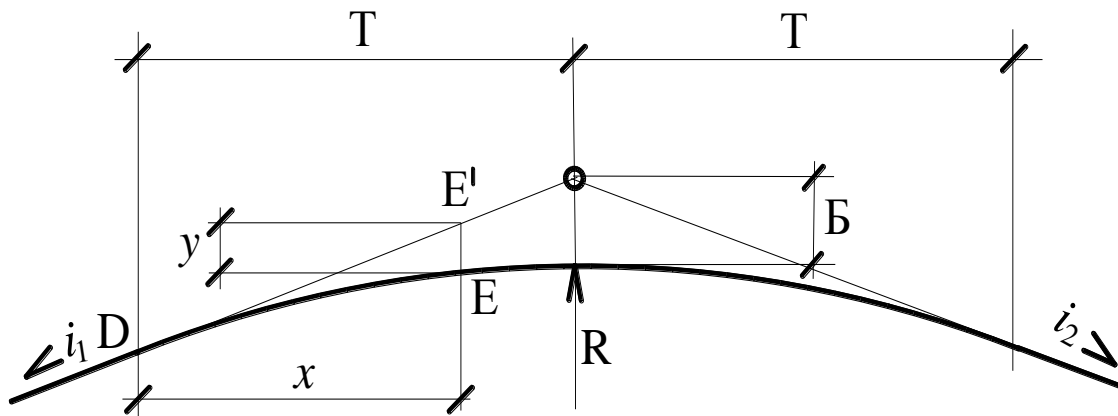

Рисунок 4.2 – Схема до визначення елементів вертикальної кривої за методом «тангенсів»

Відмітки будь-якої точки на кривій (см. рис.4.2) визначаються через точки початку або кінця вертикальної кривої за формулою

$$H_E = H_D \pm i_1 x \mp y, \quad (4.13)$$

де y – перевищення точки E' по тангенсу над точкою E по кривій, м, визначається за формулою

$$y = \frac{x^2}{2R}, \quad (4.14)$$

де x – відстань від початку кривої до точки, м.

Ширина проїзної частини дороги з двома смугами руху визначають за формулою

$$B = b + c + 2y + x, \quad (4.15)$$

де b – ширина кузова автомобіля, м;

c – колія автомобіля, м;

y – відстань від зовнішньої межі сліду колеса до краю проїзної частини, м;

x – зазор між кузовами автомобілів, м.

Величини x і y визначаються за формулами:

- у разі зустрічного руху

$$x = 0,3 + 0,1\sqrt{2V}, \quad y = \sqrt{0,1 + 0,0075V}; \quad (4.16)$$

- у разі попутного руху

$$x = 0,3 + 0,075\sqrt{2V}, \quad y = \sqrt{0,1 + 0,0075V}, \quad (4.17)$$

де V – швидкість руху, км/год.

4.2 Контрольні завдання за темою

Завдання 4.1 Визначити мінімальний радіус вертикальної опуклої кривої для забезпечення розрахункової видимості поверхні дороги: 85, 150, 200, 250, 300м.

Завдання 4.2 Визначити мінімальний радіус увігнутої вертикальної кривої у випадку руху автомобіля з розрахунковою швидкістю: 80, 90, 100, 120, 140км/год.

Завдання 4.3 Визначити мінімальний радіус увігнутої вертикальної кривої за умови видимості у нічний час: 85, 150, 200, 250, 300м.

Завдання 4.4 Визначити відстань до вершини кривої та її перевищення над точками з похилом: 0,010; 0,020; 0,030; 0,040; 0,050; 0,060 у випадку радіусів кривих: 5000, 10000, 15000, 20000, 25000м.

Завдання 4.5 Визначити довжину вертикальної випуклої кривої і відмітки проміжних точок, розташованих через 100м, з радіусами: 10000, 15000, 20000, 25000м. Похили точок прийняти: початковий – +0,060, кінцевий - -0,050. Відмітку початкової точки прийняти 100,00м.

Завдання 4.6 Визначити довжину вертикальної увігнутої кривої і відмітки проміжних точок, розташованих через 100м, з радіусами: 10000, 7500, 5000, 2500м. Похили точок прийняти: початковий – -0,060, кінцевий – +0,040. Відмітку початкової точки прийняти 100,00м.

Завдання 4.7 Визначити елементи вертикальної опуклої кривої і відмітки проміжних точок, розташованих через 100м, з радіусами: 10000, 15000, 20000, 25000м і похилами $i_1=+50\%$ і $i_2=-60\%$. Відмітку початкової точки прийняти 100,00м.

Завдання 4.8 Визначити елементи вертикальної увігнутої кривої і відмітки проміжних точок, розташованих через 100м, з радіусами: 5000, 10000, 15000м і похилами $i_1=-40\%$ і $i_2=+50\%$. Відмітку початкової точки прийняти 100,00м.

Завдання 4.9 Визначити ширину проїзної частини для доріг з вантажним рухом. Розрахункові швидкості прийняти: 40, 60, 80 км/год.

Завдання 4.10 Визначити ширину проїзної частини для доріг з легковим рухом. Розрахункові швидкості прийняти: 60, 80, 100, 120, 150 км/год.

Завдання 4.11 Визначити ширину проїзної частини для доріг зі змішаним рухом. Розрахункові швидкості прийняти: 60, 80, 100, 120, 150 км/год.

5 ПРОПУСКНА ЗДАТНІСТЬ ДОРОГИ

5.1 Теоретичні основи

Однією з характеристик транспортного потоку являється пропускна здатність – кількість автомобілів, які можуть пройти по дорозі за визначений відрізок часу.

Пропускна здатність однієї смуги руху (в авт/год) зі швидкістю руху (в км/год) визначається за формулою

$$N_{i\partial} = \frac{1000V}{\frac{V}{3,6} - \frac{k \cdot V^2}{254(\varphi \pm i + f)} + l_{\zeta}}. \quad (5.1)$$

Значення змінних у формулі (5.1) такі самі, як у формулі (2.14). Необхідне число смуг руху визначається за формулою

$$n = \frac{N_p \cdot E}{z \cdot N_{i\partial}}, \quad (5.2)$$

де N_p – розрахункова годинна інтенсивність руху, км/год;

E – коефіцієнт сезонної нерівномірності руху, приймається 1,2 – 1,4;

z – коефіцієнт завантаження, який відповідає необхідному рівню зручності для даної дороги (рекомендується приймати не більш 0,5);

$N_{i\partial}$ – типова пропускна здатність дороги, авт/год.

Інтенсивність руху, приведену до легкового автомобіля, визначають шляхом помноження фактичної інтенсивності руху на коефіцієнт приведення

$$N_p = \sum_{i=1}^n N_i \cdot k_i, \quad (5.3)$$

де N_i – фактична годинна інтенсивність i -ого типу автомобілів, авт/год;

k_i – коефіцієнт приведення i -ого типа до легкового автомобіля (табл.5.1).

В якості фактичної годинної інтенсивності руху у разі призначення категорії дороги і її параметрів приймають середню інтенсивність за найбільш напружені 10 годин на протязі доби

$$N_{\bar{a}} = 0,1 \cdot N, \quad (5.4)$$

де N – середньорічна добова інтенсивність руху, авт/год.

Таблиця 5.1 – Коефіцієнти приведення транспортних засобів до легкового автомобіля

Ч.ч.	Тип транспортного засобу	Коефіцієнт приведення
1	2	3
1	Мотоцикл без коляски та мопед	0,5
2	Мотоцикл з коляскою	0.75
3	Легковий автомобіль	1,0
4	Вантажний автомобіль вантажопідйомністю,	
	до 1т	1,0
	від 1 до 2т	1,5
	від 2 до 6т	2,0
	від 6 до 8т	2,5
	від 8 до 14т	3,0
	понад 14 т	3,5
5	Автопоїзд вантажопідйомністю, т:	
	до 12	3,5
	від 12 до 20	4,0
	від 20 до 30	5,0
	понад 30	6,0
6	Колісний трактор з причепами вантажопідйомністю, т:	
	до 10	3,5
	понад 10	5,0
7	Автобус	3,0
8	Автобус зчеплений (здвоєний)	5,0
Примітки:		
1. При проміжних значеннях вантажопідйомності транспортних засобів коефіцієнти приведення визначають інтерполяцією.		
2. Коефіцієнти приведення для спеціальних автомобілів приймають як для базових автомобілів відповідної вантажопідйомності		

5.2 Контрольні завдання за темою

Завдання 5.1 Визначити пропускну здатність горизонтальної смуги руху з розрахунковими швидкостями руху: 60, 80, 100, 120, 150 км/год. Коефіцієнт зчеплення прийняти: 0,6; 0,5; 0,4; 0,3; 0,2. Коефіцієнт кочення: 0,02; 0,025; 0,03; 0,04.

Завдання 5.2 Визначити приведену до легкового автомобіля інтенсивність руху вантажних автомобілів. Сумарну інтенсивність прийняти: 100, 500, 1000, 2000, 3000, 7000, 10000 авт/доб. Склад руху прийняти з завдання 1.1.

Завдання 5.3 Визначити потрібне число смуг руху з вихідних даних, наведених у завданнях 5.1, 5.2.

6 РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА НА ТЕМУ: «РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ У ПЛАНІ І ПОЗДОВЖНЬОМУ ПРОФІЛІ»

Виконання розрахунково-графічної роботи розширить і зміцнить знання студентів з дисципліни, дозволить одержати практичні навички з розв'язання задач по розрахунку елементів дороги у плані і поздовжньому профілі.

6.1 Розрахунок елементів дороги у плані

Вихідними даними для розв'язання задачі являються:

- кут повороту – α , град;
- радіус – R , м;
- довжина перехідної кривої – L , м.

Вихідні дані прийняти за варіантом (додаток Б).

Вихідні дані для розрахунку прикладу:

- кут повороту $\alpha = 45^\circ$,
- радіус $R = 1200$ м,
- довжина перехідної кривої $L = 100$ м.

Основними елементами кривих у плані являються: радіус (R), тангенс (T), крива (K), бісектриса (B), домір (D), які обчислюються за формулами (3.3) – (3.7):

$$T = 1200 \cdot \operatorname{tg} \frac{45^\circ}{2} = 497,06 \text{ м};$$

$$K = \frac{3,14 \cdot 1200 \cdot 45^\circ}{180^\circ} = 942,48 \text{ м};$$

$$B = 1200 \cdot \left(\frac{1}{\operatorname{Cos} \frac{45^\circ}{2}} - 1 \right) = 98,87 \text{ м};$$

$$D = 2 \cdot 497,06 - 942,48 = 52,64 \text{ м}.$$

Основними елементами перехідної кривої є: кут β , зсув p , додатковий тангенс t , координати x_0, y_0 , які визначаються за формулами (3.10) – (3.14), параметр клотоїди C визначається за формулою (3.9).

Розрахунок:

$$C = 1200 \cdot 100 = 120000 \text{ м}^2;$$

$$\beta = \frac{100}{2 \cdot 1200} = 0,042 \text{ рад} = 2,38732375^\circ;$$

$$x_0 = 100 - \frac{100^5}{40(1200 \cdot 100)^2} = 100 - 0,021 = 99,98 \text{ м};$$

$$y_o = \frac{100^3}{6 \cdot 1200 \cdot 100} - \frac{100^7}{336(1200 \cdot 100)^3} = 1,39 - 0,0002 = 1,39 \text{ м};$$

$$p = 1,39 - 1200(1 - \cos 2,387^\circ) = 1,39 - 1,04 = 0,35 \text{ м};$$

$$t = 99,79 - 1200 \cdot \sin 2,387^\circ = 99,98 - 49,98 = 50,00 \text{ м}.$$

Для побудови перехідної кривої обчислюємо координати для точок через 20 м (довжина перехідної кривої $L=100$ м, $l=20, 40, 60, 80, 100$ м).

Результати розрахунку наводимо у табл.6.1.

Таблиця 6.1 – Координати для розбивки перехідної кривої

l, м	0	20	40	60	80	100
X, м	0	20,00	40,00	60,00	79,99	99,98
Y, м	0	0,010	0,09	0,30	0,71	1,39

Основними елементами повного закруглення є: $\hat{E}_\zeta, \hat{O}_\zeta, D_\zeta, \hat{A}_\zeta$ які обчислюються за формулами (3.15) – (3.18):

$$K_\zeta = \frac{3,14 \cdot 1200 \cdot (45^\circ - 2 \cdot 2,387^\circ)}{180^\circ} + 2 \cdot 100 = 1042,48 \text{ м};$$

$$\hat{O}_\zeta = 497,06 + 50,00 = 547,06 \text{ м};$$

$$D_\zeta = 2 \cdot 547,06 - 1042,48 = 51,64 \text{ м};$$

$$\hat{A}_\zeta = 98,87 + 0,35 = 99,22 \text{ м}.$$

6.2 Розрахунок елементів дороги у поздовжньому профілі

Для розв'язання задачі необхідно за вихідними даними (додаток В) побудувати проектну лінію на міліметровому папері у масштабах: горизонтальний 1:5000 (в 1 см = 50 м), вертикальний 1:500 (1 см = 5 м). Розмір паперу – 297×630 мм. Розміри сітки поздовжнього профілю наведено на рис.6.1.

Вихідними даними являються: початкова проектна відмітка ($H_{поч}$), довжини ділянок траси (d_1, d_2, d_3), похили ділянок (i_1, i_2, i_3), радіуси вертикальних кривих (R_1, R_2), які вписуються в переломи проектної лінії.

Рисунок 6.1 – Сітка поздовжнього профілю

6.3 Приклад розрахунку

Вихідні дані:

$$i_1 = +40\text{‰}; d_1 = 500\text{м}; R_1 = 10000\text{м};$$

$$i_2 = -20\text{‰}; d_2 = 500\text{м}; R_2 = 5000\text{м};$$

$$i_3 = +20\text{‰}; d_3 = 600\text{м}; H_{\text{ноч}} = 110,00\text{м}.$$

Проектна лінія на першому етапі побудови наноситься у вигляді ломаної лінії (рис. 6.2). Відмітки точок перелому проектної лінії визначаються за формулою:

$$H_n = H_{n-1} + id, \quad (6.1)$$

$$H_{\text{ноч}} = 110,00\text{м};$$

$$H_1 = 110,00 + (+0,040 \cdot 500) = 130,00\text{м};$$

$$H_2 = 130,00 + (-0,020 \cdot 500) = 120,00\text{м};$$

$$H_3 = 120,00 + (+0,020 \cdot 600) = 132,00\text{м}.$$

У переломи проектної лінії вписуємо вертикальні криві. Елементи вертикальної кривої визначаються за формулами (4.10) – (4.12):

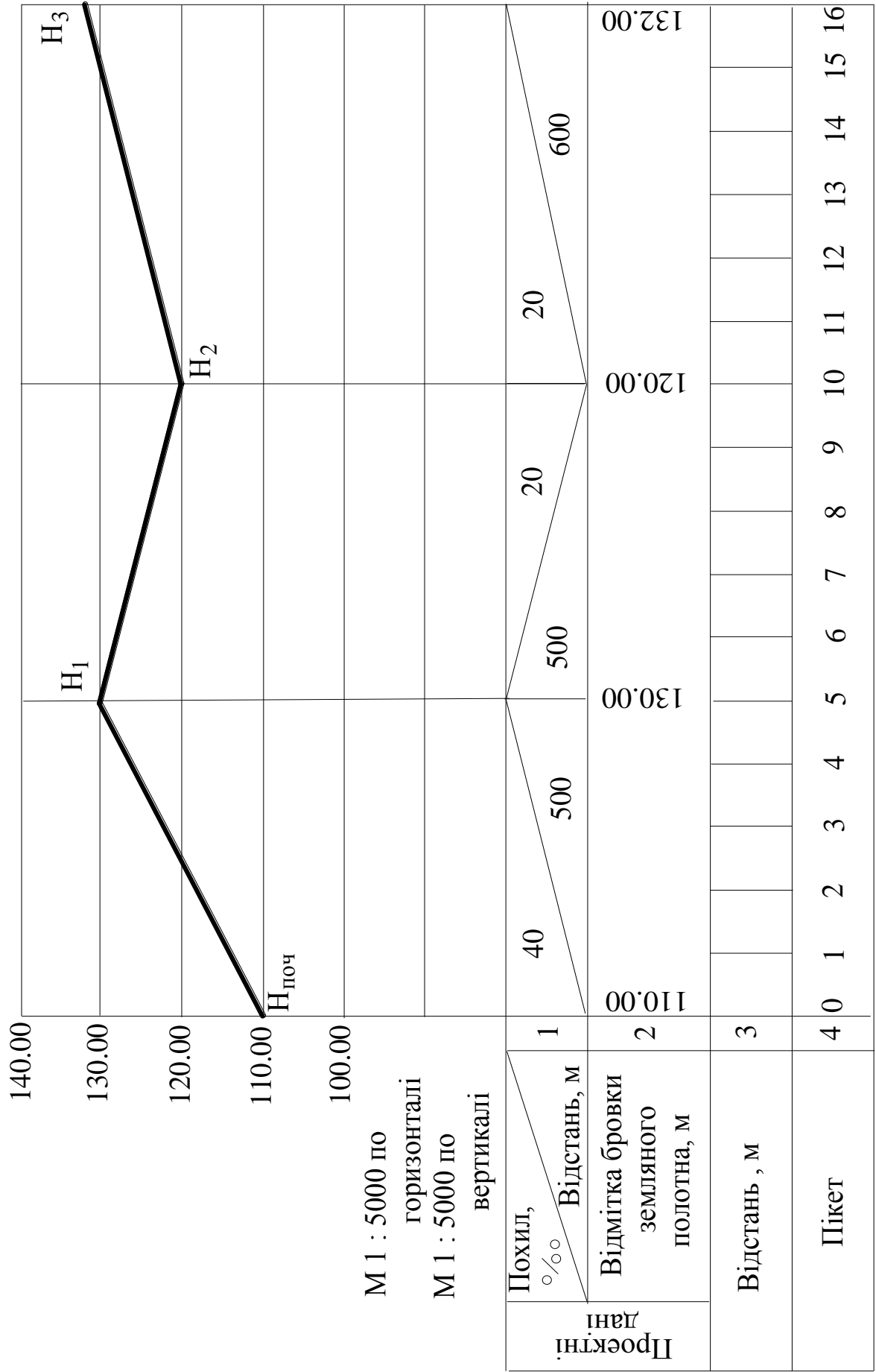

Рисунок 6.2 – Побудова проектної лінії (1-ий етап)

а) визначаємо елементи для першої вертикальної кривої (випуклої):

$$K_1 = 10000 \cdot | +0,040 - (-0,020) | = 600 \text{ м};$$

$$T_1 = 600 / 2 = 300 \text{ м};$$

$$B_1 = \frac{300^2}{2 \cdot 10000} = 4,5 \text{ м};$$

б) визначаємо елементи для другої вертикальної кривої (увігнутої):

$$K_2 = 5000 \cdot | (-0,020) - (+0,020) | = 200 \text{ м};$$

$$T_2 = 200 / 2 = 100 \text{ м};$$

$$A_2 = \frac{100^2}{2 \cdot 5000} = 1,0 \text{ м}.$$

Визначаємо відмітки початку та кінця вертикальних кривих за формулами:

а) для першої вертикальної кривої (опуклої):

початок кривої:

$$\hat{I}\hat{E}_1 = H_{i\ddot{v}} + {}^3_1 \cdot l, \quad (6.2)$$

де $l = d_1 - T_1$.

або

$$\hat{I}\hat{E}_1 = H_1 - {}^3_1 \cdot \hat{O}_1, \quad (6.3)$$

$$\hat{I}\hat{E}_1 = 110,00 + 0,040 \cdot (500 - 300) = 118,00 \text{ м};$$

$$PK_1 = 130,00 - 0,040 \cdot 300 = 118,00 \text{ м};$$

де H_1 – проектна відмітка першої точки перелому проектної лінії, м.

кінець кривої:

$$KK_1 = H_1 - {}^3_2 \cdot \hat{O}_1, \quad (6.4)$$

$$KK_1 = 130,00 - 0,020 \cdot 300 = 124,00 \text{ м}.$$

б) для другої вертикальної кривої (увігнутої):

початок кривої:

$$\hat{I}\hat{E}_2 = H_2 + {}^3_2 \cdot \hat{O}_2, \quad (6.5)$$

$$PK_2 = 120,00 + 0,020 \cdot 100 = 122,00 \text{ м},$$

де H_2 – проектна відмітка другої точки перелому проектної лінії, м.

кінець кривої:

$$\hat{E}\hat{E}_2 = H_2 + {}^3_3 \cdot \hat{O}_2, \quad (6.6)$$

$$KK_2 = 120,00 + 0,020 \cdot 100 = 122,00 \text{ м}.$$

Визначаємо відмітки пікетів, що знаходяться на кривій відносно по початку або кінця кривої за формулою (4.14):

а) для випуклої вертикальної кривої:

$$H_{ПК3} = 118,00 + 0,040 \cdot 100 - \frac{100^2}{2 \cdot 10000} = 118 + 4 - 0,5 = 121,50 м;$$

$$H_{ПК4} = 118,00 + 0,040 \cdot 200 - \frac{200^2}{2 \cdot 10000} = 118 + 8 - 2 = 124,00 м;$$

$$H_{ПК5} = 118,00 + 0,040 \cdot 300 - \frac{300^2}{2 \cdot 10000} = 118 + 12 - 4,5 = 125,50 м$$

або через бісектрису кривої

$$H_{ПК5} = 130,00 - 4,5 = 125,50 м;$$

$$I_{i\hat{e}6} = 124,00 + 0,020 \cdot 200 - \frac{200^2}{2 \cdot 10000} = 124 + 4 - 2 = 126,00 м ;$$

$$H_{ПК7} = 124,00 + 0,020 \cdot 100 - \frac{100^2}{2 \cdot 10000} = 124 + 2 - 0,5 = 125,50 м ;$$

б) для увігнутої вертикальної кривої:

$$H_{ПК10} = 122,00 - 0,020 \cdot 100 + \frac{100^2}{2 \cdot 5000} = 122 - 2 + 1 = 121,00 м$$

або через бісектрису кривої:

$$H_{ПК10} = 120,00 + 1,00 = 121,00 м.$$

Відмітки пікетів, які розташовані на прямій ділянці, визначаються за формулами (4.8), (4.9):

$$H_{ПК0} = 110,00 м;$$

$$H_{ПК1} = 110,00 + 0,040 \cdot 100 = 110 + 4 = 114,00 м;$$

$$H_{ПК12} = 122,00 + 0,020 \cdot 100 = 124,00 м;$$

$$H_{ПК13} = 124,00 + 0,020 \cdot 100 = 126,00 м;$$

$$H_{ПК14} = 126,00 + 0,020 \cdot 100 = 128,00 м;$$

$$H_{ПК15} = 128,00 + 0,020 \cdot 100 = 130,00 м;$$

$$H_{ПК16} = 130,00 + 0,020 \cdot 100 = 132,00 м.$$

Всі розраховані проектні відмітки вписуються на поздовжній профіль (рис.6.3). У переломи проектної лінії за шаблонами вписуються вертикальні криві. Профіль оформлюється за вимогами: всі проектні відмітки, похили і відстані наводять червоним кольором. Також показують початок і кінець вертикальних кривих.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабков В.Ф. Проектирование автомобильных дорог. Ч.1: учебн. для студ. высш. учеб. завед. / В.Ф.Бабков, О.В. Андреев – М.: Транспорт, 1987. – 415с.
2. Громов Н.Н. Единая транспортная система: учебн. для студ. высш. учеб. завед. / Н.Н. Громов, Т.А. Панченко, А.Д. Чудновский – М.: Транспорт, 1987. – 304 с.
3. Красильщиков И.М. Проектирование автомобильных дорог: учебн. пособие для техникумов / И.М. Красильщиков, Л.В. Елизаров – М.: Транспорт, 1986. – 216с.
4. Бортницкий П.И. Тягово-скоростные качества автомобилей: справочник / П.И. Бортницкий, В.И. Задорожный – К.: Высш. шк., 1978. – 176 с.
5. Краткий автомобильный справочник / НИАТ: М – во авт. трансп. РСФСР – 10-е изд., перераб. и доп. – М.: Транспорт, 1983. – 220 с.
6. Споруди транспорту. Автомобільні дороги: ДБН В.2.3-3:2007. – [Чинний від 2007-03-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2007. – 176 с. – (Державні будівельні норми України).

ДОДАТОК А**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША****МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»****Кафедра «Проектування доріг
і штучних споруд»****РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА****з дисципліни: «Загальний курс шляхів сполучення»
на тему: «Розрахунок елементів дороги у плані і
поздовжньому профілі»****Розробив:** ст. гр. АД 10а
Іванов А. О.**Керівник:** асист. Петров Б.І.**ГОРЛІВКА 2011**

ДОДАТОК Б

ВИХІДНІ ДАНІ ДО ЗАДАЧІ 1

Варіант	Задача №1		
	α , град	R, м	L, м
1	30	2000	100
2	31	1900	100
3	32	1800	100
4	33	1700	100
5	34	1600	100
6	35	1500	100
7	36	1600	100
8	37	1500	100
9	38	1450	100
10	39	1400	100
11	40	1350	100
12	41	1300	100
13	42	1350	100
14	43	1300	100
15	44	1250	100
16	45	1200	100
17	46	1150	100
18	47	1100	100
19	48	1050	120
20	49	1000	120
21	50	950	120
22	51	900	120
23	52	750	120
24	53	850	120
25	54	800	120
26	55	700	120
27	56	600	120

ДОДАТОК В

ВИХІДНІ ДАНІ ДО ЗАДАЧІ 2

Варіант	Задача №2								
	$H_{\text{поч., м}}$	$i_1, ‰$	$i_2, ‰$	$i_3, ‰$	$d_1, \text{ м}$	$d_2, \text{ м}$	$d_3, \text{ м}$	$R_1, \text{ м}$	$R_2, \text{ м}$
1	100	-20	+15	-18	400	600	500	6000	3000
2	120	-40	+20	-20	500	500	500	5000	10000
3	130	-25	+25	-30	600	500	400	4000	10000
4	140	-35	+20	-40	500	400	600	5000	6000
5	150	-32	+18	-30	400	600	600	10000	8000
6	160	-34	+16	-40	600	500	500	8000	10000
7	170	-28	+22	-35	400	400	700	6000	8000
8	180	-18	+32	-25	700	500	300	8000	10000
9	190	-38	+22	-40	600	600	400	3000	8000
10	200	-23	+17	-30	500	700	500	10000	5000
11	210	+20	-30	+40	500	600	500	10000	4000
12	220	+25	-25	+35	600	400	400	5000	2000
13	230	+20	-25	+35	600	500	400	10000	5000
14	240	+30	-30	+25	700	600	300	8000	2000
15	250	+40	-15	+30	600	500	600	10000	3000
16	260	+45	-15	+40	400	500	700	8000	2000
17	270	-10	+20	-35	400	400	700	10000	3000
18	280	-10	+35	-20	500	500	600	6000	10000
19	290	-25	+20	-15	600	400	500	8000	10000
20	300	-30	+30	-25	700	400	400	6000	8000
21	310	-15	+25	-20	500	600	400	10000	15000
22	320	+20	-45	+15	400	600	600	10000	8000
23	330	+15	-30	+20	600	500	600	8000	8000
24	340	+25	-10	+15	500	600	400	10000	8000
25	350	+15	-20	+30	600	400	400	10000	6000
26	360	+40	-15	+15	500	600	500	8000	10000
27	370	+40	-30	+20	600	500	500	6000	8000

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Піндус Богдан Іванович
Плужник Галина Миколаївна
Бушева Валентина Михайловна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ВИКОНАННЯ
РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ НА ТЕМУ
«РОЗРАХУНОК ЕЛЕМЕНТІВ ДОРОГИ У ПЛАНІ І
ПОЗДОВЖНЬОМУ ПРОФІЛІ»
З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНИЙ КУРС ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМКУ ПІДГОТОВКИ 6.060101
«БУДІВНИЦТВО»)

Підписано до випуску _____.____.20__р. Гарнітура Times New.
Умов. друк. арк. _____. Зам. № _____.

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Автомобільно-дорожній інститут
84646, м. Горлівка, вул. Кірова, 51
E-mail: druknf@rambler.ru

Редакційно-видавничий відділ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2982 від 21.09.2007р.